

Abertzale intelektuala

Abertzaletasun garaikidearen aitabitxia izan zen Txillardegi, eta Ekinen, ETaren, Herri Batasunaren eta Aralarren sorreran parte hartu zuen.

Eduze Begiristain

Idazle, pentsalari, hizkuntzalari eta ekintzailea izan da Txillardegi, baina, ororen gainetik, intelektual konprometitua. Independentista, eta abertzaletasun garaikidearen aitabitxia. Euskaltzale porrokatua. Ekin eta ETaren sorreran pisu ideologiko handiz parte hartu zuen, baita Herri Batasunaren eta Aralarren ere. 1947an sartu zen politikan, eta EAJrekin loturik burutu zuen bere lehen «ekintza». Joxean Agirre kazetariari *Hitza hitz, Txillardegirekin solasean* liburu-rako kontatu zionez: «17 urte nituen artean, eta paper batzuk eman zizkidaten PNVkoek, etxetako ate-azpietatik sartzeko eskaerarekin. Eta beldurrez kikituta, halaxe egin nuen Parte Zaharrean».

Jose Luis Alvarez Enparantza *Txillardegi* abertzale eta ezkerreko intelektuala izan zen, eta haurtzarotik bizi izan zuen Donostia-ko Antigua auzoan kale arteko borroka. 1948an ezerezetik hasita, zazpi urtez euskara ikaste-ri gogor ekin zion. Euskarak abertzaletasunera eramane zuela aitortu zuen Txillardegik *Gara* egunkarian, 2010eko elkarrizketa batean: «Euskarak eramane ninduen abertzaletasunera. Nire us-tez, euskaltzale batek derrigorrean izan behar du abertzalea, ez baitago soluziorik hori gabe».

Telesforo Monzonekin Baionako katedralean, Frantziak bei Ipar Euskal Herrian bizitzeko baimena ukatu ondorengo protestan. BERRIA

1952. urtearen bukaera aldean, unibertsitateko beste lagun batzuekin batera, Txillardegik Ekin talde politikoa sortu zuen, geroago ETA bihurtuko zena. Militantziak atxilotua izatera eramane zuen, eta 1961ean erbesteko bidea hartu zuen. Une horretan bertan hasi zuen Hego Euskal Herri-rik kanpo emandako hama-

sei urteko aldia (1961-1977). Iparraldean, Parisen eta Bruselan, idazketa eta engaiamendu politikoa uztartuz jarraitu zuen.

Erbesteko bizipenak gogora ekarri zituen Txillardegik *Gara*-ko elkarrizketan: «Ni joan ondoren, jende asko hasi zen Iparraldera ihes egiten. Ordu-rako, bagenituen harremanak. Enbataren

lehenengo bilera batzuk nire etxean, Donostian egin ziren. Ximun Haran, Jakes Abeberri, Jean Louis Davant... ezagutzen nituen ordurako. Harremanak mantendu egin genituen; gero batzuk desmarkatu ziren. Abeberri oso gure aldekoa zen, eta beti egon da bestaldetik zetozenen zerbitzura. Eta hori PNVkoek ez zuten onartzen...».

Argia aldizkariari 2007an eskaintako elkarrizketan ere erbestaldia nolako izan zen azaldu zuen: «Ni 1961ean eskapatu nintzen, eta 1977ra arte egon nintzen kanpoan. 1976an pasa nintzen lehenengo aldiz alde honetara. Anaia, Juan Mari, gobernadore zibilarren laguna zen, eta 'nire anaia-ri etortzeko esango diot', esan zion. 'Pasa dadila, ez zaio ezer gertatuko', erantzun zion hark. Eta horrela etorri nintzen. Mugara nire bila etorri zen; muga

ETaren sorreran parte hartu zuen, eta erakundearen siglak hark asmatu zituen

Ekin, ESB eta Herri Batasunaren sortzaileetako bat izan zen

pasa, eta '*Bienvenido a España, Sr. Alvarez. Mejor dicho: Bienvenido al País Vasco*' (Ongi etorri Espainiara, Alvarez jauna. Hobe esanda, ongi etorri Euskal Herri-ri) esan zidan poliziak Irunen».

Ekin eta ETaren sortzaileetako bat izan zen Txillardegi. Biltzora joan zenean Ingeniaritza ikastera, ikaskide batzuekin ba-

Herri Batasuneko diputatu eta senatariekin

tera Ekin taldea sortu zuen. Abertzaletasun klasikoarekin kritikoak ziren, eta frankismoaren aurrean EAJk agertzen zuen jarrera pasiboaren aurkakoak. EGirekin elkarlanean aritu eta gero, EAJtik banandu, eta Ekin-ekoek beste erakunde bat sortzea erabaki zuten: Euskadi Ta Askatasuna.

Hain zuzen ere, ETA sigla Txillardegik berak asmatu zuen. «Nik atera nuen. Euskaraz besteek baino nik gehiago nekielako. Hasieran pentsatu genuen Aberri Ta Askatasuna izena jar-tzea, baina siglek ATA ematen zuten, eta Bizkaian ata *pato* da... Ez zen egokia. Orduan, ATA orde-z, ETA botu nuen; hitzak kon-juntzioaren esanahitik aparte ez zuten besterik». Halaxe azaldu zuen izenaren asmakizuna

Txillardegi, aitzindaria

Patxi Zabaleta Aralarreko koordinatzailea

Jose Luis Alvarez Enparantza, Txillardegi, Larresoro... izen anitz eta gauza asko izan da bere bizitzan Euskal Herriaren-dako eta euskararen-dako. Joan direnekin maiz gertatu ohi den bezala, Txillardegiri buruz ere, zertzelada ikusgarri batzuk gehiago azpimarratuko dira egun hauetan, agian bere beste ezaugarri esanguratsu baina aruntago-ak baino. Omeneko lerro apal hauetan nire asmoa da beste

ezaugarri horien aipamen xumea egitea.

Frankismoaren garai beltzetan ETA erakundearen sortzaile-etako bat izan zela bezain egia da Jose Luisek beti adoretz eta keme-nez defendatu zuela politikagint-zaren lehentasuna eta bakearen premia-zko beharra.

Ezkerrekotzat eta abertzale-tzat eduki zuen beti bere burua, eta zintzo eta zorrotz jokatzeko jo-era zeukan edonolako egoeratan, eta baita hortik kalteak etorriko bazitzaizkion ere. «Ez nago mo-dan» hainbeste eta hainbestetan

aitortu behar izandako giza-zakia zen, eta irizpideak beti lehenetsi behar direlako uste sendoarekin jarduten zuen bizitzako arlo guz-tietan, eta arerioaren neurriari jaramonik egin gabe. Eztabaidari sutsua eta pentsamendurekin beti kezkatuta, ez zuen inoiz bere ikuspegirik ezkatutu edo leundu beti izaten; horixe zen alde bate-tik bere xarma, eta bestetik bere muga.

Euskarak XXI. mendeko pre-miei erantzuteko moduko hizkun-tza izatera eramane behar dugula eta hizkuntzaren batasun litera-

ria o bultzatzeari lotu zitzaion su eta gar. Alde batetik hizkuntzalari-tzan eta bestetik, literaturgintzan bide berriak urratu zituen, eta gaur egungo euskal prosak ekar-pen erabakigarriak zor dizkio.

Txillardegiren kezka nagusia zen herriak hizkuntza beharrez-koa duela eta Euskal Herriak eus-kara ezinbesteko ezaugarria due-la aldarrikatzea. Ikuspegi horre-tatik egin zituen inoiz kritika eta arbuia-pen mikatzak, baina ez bai-tzen ezertan bere xedea adiskide-ak egitea izaten. Hurbileko harre-man pertsonalean gizaki goxo, leun eta maitagarria zen, baina aldi berean eztabaidetan maiz ir-mo eta zorrotzegia. Bere elberri guztietan -Leturiatik Exkixura-

aurki litezkeen pertsonaien ant-zekoa.

Monzonekin harreman bitxia eduki zuen, eta biak dira nolabait Euskal Herriko gaurko egoera as-koren aitzindariak. Erbestea eta etxekoan espetxea eta mota ani-tzeko jazarpena jasan ondoren, joan zaigu Jose Luis lasaitasuna eta atsedena hartzera.

Herrigintzan eta euskalgint-zan aitzindari izandakoa joan zaigu. Zehazki lehentasun politi-koko ezker abertzalea amestu zuen politikari zintzo eta zorrotza. Aitzindari guztiei bezala, be-re asmoak osorik betetzen ikusi gabe joatea gertatu zaio, nahiz eta egin diren urratsak ukaezi-nak izan.